

Putzuak ikastetxe barruan

Laborategi naturala ikasleentzat, premiazko bizigunea apoarentzat

“Euskal Herrian oso gutxi izango dira ikastetxe barruan hezegunea egitea erabaki dutenak”, diote Irungo Plaiaundi Institutuko irakasleek. Hezegune bat ez, hiru egin dituzte bertan, ikasleek eurek: hiru putzu, hiru habitat; ikasgelako teoritik praktikara salto egiteko laborategi naturala lortu dute batetik, eta inguru horretan bizi den eta mehatxupean dagoen apo lasterkariarentzako erreserba ezin hobea sortu dute bestetik.

Mikel Garcia Idiakez

@mikelgi

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Urtarrilaren 24a da, eguraldi ona dugu eta putzuak egiteari ekingo diote institutuko ikasleek. Aurretik, Gabonetako oporretan, makina hondeatzaile txiki batek hiru zulo utzi ditu eginak ikasletxeko zelai-guneko hiru lekutan. Putzuen sakonera, neurria, toki zehatza (itzaletan edo eguzkitan)... ez da ausazkoa, bertako espezieengan pentsatuta diseinaturiko hezeguneak dira. Palak eta aitzurrak prest dituzte, eta segituan jabetuko dira ikasleak: putzua sortzea ez da zulo bat egitea eta kito, ez horixe. Batxilergoa egiten ari diren 16-18 urteko hiru ikasgela –eta hiru irakasle– dira, 50 ikasletik gora: ikasgela bakoitzak putzu banaren ardura izango du, orientazioaren arabera izendatu dituztenak: Larrun putzua, Jaizkibel putzua eta Aiako Harriak. Aranzadi Elkarteke Jon Garin ere bertan da, azalpenak ematen, Aranzadi bidelagun izango baitute proiektu honetan.

Eta hasi dira ikasleak, palekin zulora lurra botatzen, aitzurrekin garbitzen, putzutik ura ateratzen... Gero, geotextil geruza jarri dute denen artean (oinarrizko geruza da, euri-ura ez dadin etorkizunean iragazi eta lurra ez dezan dena xurgatu); eta oraindik beste bi ge-

ruza ere jarri beharko dituzte (butilo geruza eta geotextila berriz ere). Lurra bota, inguruan hesia egin... Lau bat egunetan jaitsi behar izan dute patiora, prozesua behar bezala amaitzeko, eta lortu dute azkenean, hiru hezegune diseinatu dituzte, euriak modu naturalean beteko dituen hiru putzu. Ikasleek euren egitea ideia ona izan da, proiektuan gehiago inplikaturiko direlako: propio sentitzen duten putzuaren jarraipena egingo dute, aldaketak ikustera gerturatuko dira, jakin-mina dute... eta aldi berean, gizakiak onerako eta txarrerako naturan eragin dezakeela konturatu daitezela nahi dute irakasleek.

Karlos Cruz, Ana Uriz eta Iñaki Sanz-Azkue dira Lur eta Ingurumen Zientziak ikasgaiako irakasleak Plaiaundi Institutuan. Bakoitzak talde bana du eta hiru taldeek asteazkenetan, azken bi orduetan ematen dute ikasgaia. “Hasieratik garbi ikusi genuen ez ikasleak ez gu ez ginela prest gela barruan bi orduz segidan eduki teorikoak ematen aritzeko astero-astero”. Horrela jaiotzen zen ekimena.

“Zergatik ez da hazi belarra?”

Hasieran ikasgelatik ateratzeko aitzakia eta kasik jolasa zena, beste dimentsio

bat hartzen joan da, pixkanaka zentzua ere ikusi diote ikasleek egin dutenari, eta hezegunea ur-putzu bat baino askoz gehiago dela ohartu dira: mikrohabitata eta txokoak daudela hezegune barruan, maila teorikoan lantzen dituzten gaiek (ekosistemak, biodibertsitatea, landareak, espezie ezberdinen bizi-zikloak...) lotura dutela bizitzarekin, “batzuetan badirudielako liburuan ematen duguna zerbait abstraktua dela –diote irakasleek–, baina ez, hor dago, naturan, putzuan bertan”. Aurten sorturiko hezeguneak, gainera, baliagarri izango zaizkie datozen ikasturteetan ere, eboluzionatzen jarraituko dutelako eta hurrengo ikasle belaunaldientzako laborategi natural bikainak izaten jarraituko dutelako.

Errealitatea ez baita teoria, aurreikuspenak beti ez dira betetzen, eta hori ere bada aberasgarri. Hasiera batean berdinak ziruditen putzuek ezberdintasunak dituztela agerian geratu da denborarekin eta putzuetako bat, adibidez, ez da apenas aldatu, oso hezea delako eta ingurua putzutzen delako. Gogoetarako baliatu dute irakasleek: zergatik ez da aldatu? Zergatik ez da belarra hazi? Zertan da beste hezegunekiko ezberdina?..

Ariketetako bat izan da putzu banaren inguruan metro koadro bat aztertzea: belarra nola hazi den, zein portzenta-jetan, zein landare agertu diren... Hala, eboluzioa eta segida ekologikoa landu dituzte. “Zenbat landare ezberdin zeuden begiratzeko esan genien. ‘Zenbat landare? Dena belarra da-eta!’ erantzun ziguten. Bada, begiratu eta sei espezie ezberdin aurkitu zituzten, hain eremu txikian. Nik ez nien esan hori biodibertsitatea dela, baina izena jarri edo ez, kontzeptua ulertu dute, barneratu dute”, dio Sanz-Azkuek.

Galderaz, ariketez eta hausnarketarako aukerez betetako txosten osatua ere prestatu zuten hiru irakasleek. Zure hezeguneak zein orientazio du eta noiz joko dio eguzkiak? Zertan dira ezberdinak hiru putzuak? Zein da putzuko ekosistema, biotopoa, populazioa, habitata...? Ze fauna mota gerturatuko da putzuetara? Garrantzitsua al da putzua noiz egin jakitea? Osatu kate trofiko bat putzu bakoitzarentzat; eta abar luzea. Txostena betetzeko garaian, ikasleen artean iritzi-truke eta eztabaida interesgarriak sortu ziren; “gaiak jakin-mina eta interesa piztu duen seinale”.

Lur eta Ingurumen Zientzietan bakkrik ez, beste ikasgai batzuetan ere baliatu dituzte patioko habitat berriak: Kultura Zientifikoan, Biologian eta Geologian, esaterako, uraren azterketa egiteko, protozoak eta mikroorganismoak bilatzeko edota laborategiko praktiketarako oso ongi etorri zaizkie. Eta hurrengo ikasturteetarako, zientzia arloetatik harago gainerako ikasgaie-tan ere putzuak integratzeko egitasmoa planteatu dute.

Apo lasterkariak badu non ugaldu

Balio hezitzaileaz gain, biodibertsitatearen ikuspegitik ekarpen handia dira hezeguneok. Helburua izan da hiru habitat berri sortzea, anfibioak, intsektuak, txoriak, narrastiak... erakarriko dituen; ez da ahaztu behar anfibioen populazioa gainbehera dagoela eta %40ak desagertzeko arriskua duela. Baina beste asmo bat ere badute putzuek: apo lasterkaria espezie mehatxatuari bizileku aproposa eskaintzea (ez alferrik, hari egokitutako sakonera, tamaina eta ezaugarriekin diseinatu dituzte putzuak, moztutako belarraz inguratuak, eremu irekiak behar baititu apo lasterkariak). Hain juxtu, apo lasterkaria oso leku gutxitan aurkitu ba-

» **Hasieran ikasgelatik ateratzeko aitzakia zena, beste dimentsio bat hartzen joan da, pixkanaka zentzua ere ikusi diote ikasleek egin dutenari, eta hezegunea ur-putzu bat baino askoz gehiago dela ohartu dira**

» **IÑAKI SANZ-AZKUE, IRAKASLEA:**

“Zenbat landare ezberdin zeuden begiratzeko esan genien. ‘Dena belarra da-eta!’ erantzun ziguten. Bada, begiratu eta sei espezie aurkitu zituzten, hain eremu txikian”

» **Beste ikasgai batzuetan ere baliatu dituzte: uraren azterketa egiteko, mikroorganismoak bilatzeko edota laborategiko praktiketarako**

» **Une onean datoz putzuak: atzealdeko baratzeak kenduko dituzte eta apoarentzat kaltegarria izan daiteke. “Gutxienez, hiru hezegune berri izango dituzte orain, erreserba moduko bat”**

daiteke ere, ikastetxearen atzealdean dauden baratzeetan eta institutu alboan dagoen Plaiaundiko Parke Ekologikoan bizi da, eta hori aprobetxatu nahi izan dute irakasleek. Une onean datoz putzuak: atzealdeko baratzeak kenduko dituzte eta apoarentzat kaltegarria izan daitekeela aurreikusten dute, eremu murriztagoa izango dutelako ugaltzeko eta bizitzeko. “Gutxienez, hiru hezegune berri izango dituzte orain, erreserba moduko bat”.

Ikasturtea amaitzear dela, ez dago inor Plaiaundi Institutuan apo lasterkariaren berri ez duenik. Eta ez gara bakarrik irakasleek, bedelak, kafetegiko langileek... galdetzen dute apo lasterkariak eta putzuen eboluzioaz. “Zerbait berezia izan da denontzat, harridura sortu zuen hasieran, jakin-mina ondoren, eta azkenerako elkargune indartsua izan da Plaiaundiko hezkuntza komunitatearentzat”. Horregatik, apirilean putzueta- ra eta ondoko parke ekologikora bisita antolatu zutenean arrats-gaualdeko (apo lasterkaria ikusteko ordu onenak horiek direlako), jende ugari animatu zen, haur, ikasle eta heldu, linternak eta frontalak hartuta abentura gogoz.

Maiatza da eta burrunziak, sugandilak, sugeak... hezeguneen parte dira dagoeneko. Bat-batean, ikasle talde bat sartu da gelara, oihuka: “Zapaburuak! Zapaburuak!”. Propio sentitzen duten putzura ohiko ikustalditxo egitera joan, eta orduantxe izan dute ezustekoa, irrikaz esperotako albistea: apo lasterkariaren zapaburuak agertu dira putzuan. Itxura oso ona du Plaiaundi Institutuko putzuen etorkizunak. ■

Putzua ikasleek eurek egitea ideia ona izan da, haiena egin baitute proiektua eta hezegunea. Eskuineko eta beheko irudietan, apirilean putzuetara eta ondoko parke ekologikora antolaturiko txangoa.

